

This item is the archived peer-reviewed author-version of:

De (negatieve) motiveringsplicht van de straf: tussen de verplichting en de vrijheid van de strafrechter
(noot onder Cass. 4 februari 2020)

Reference:

Verdickt Maartje.- De (negatieve) motiveringsplicht van de straf: tussen de verplichting en de vrijheid van de strafrechter (noot onder Cass. 4 februari 2020)
Nullum crimen : tijdschrift voor straf- en strafprocesrecht - ISSN 1782-3447 - (2021), p. 155-165
To cite this reference: <https://hdl.handle.net/10067/1997210151162165141>

Noot onder Cass. 4 februari 2020 (P.19.1162.N) – De (negatieve) motivering van de straf: tussen de verplichting en de vrijheid van de strafrechter

I. Inleiding

1. In de fase van de straftoemeting dient de strafrechter een gepaste straf uit te spreken. De elementen die hij daarbij in overweging neemt, zullen in de motivering van de straf uiteen worden gezet. Het Hof van Cassatie heeft zich reeds meermaals moeten uitspreken over de draagwijdte en de invulling van deze motiveringsverplichting, wegens gebrek aan een duidelijk en omvattend wetgevend kader. De rechtspraak van het Hof was hieromtrent niet steeds eenduidig. In het geannoteerde arrest van 4 februari 2020 diende het Hof van Cassatie zich opnieuw over deze kwestie te buigen. Hieronder zullen achtereenvolgens de formele motiveringsverplichting (**titel II**), met inbegrip van de negatieve motiveringsplicht bij de weigering om bepaalde straffen of modaliteiten toe te kennen, en de inhoudelijke motiveringsverplichting (**titel III**) worden besproken. Daarbij zal steeds de huidige stand in de rechtsleer en de rechtspraak worden toegelicht, gevolgd door de inzichten die het Hof in het geannoteerde arrest verschafte.

II. De formele motiveringsverplichting

1. De motiveringsverplichting

2. De verplichting op basis waarvan de strafrechter de opgelegde straf nauwkeurig dient te motiveren, kent meerdere wettelijke grondslagen. Artikel 149 Gw. omvat een algemene motiveringsverplichting voor ieder vonnis of arrest.¹ De specifieke motiveringsplicht in strafzaken is omschreven in de artikelen 163 (politierechtbank), 195 (correctionele rechtbank), 211 (hoven van beroep), 343 zevende lid en 344 Sv. (hof van assisen).²

Op basis van artikel 195 tweede lid Sv. dient het vonnis nauwkeurig, maar op een wijze die beknopt mag zijn, de redenen te vermelden waarom de rechter een bepaalde straf of maatregel oplegt. Deze motiveringsverplichting is enkel van toepassing indien de rechter op basis van de wet een vrije beoordeling heeft over de op te leggen sanctie. Een dergelijke plicht rust ook op de appelrechter op basis van artikel 211 Sv.

3. De motiveringsverplichting dient verschillende doelen.³ Ten eerste zal het de strafrechter aanzetten tot een weloverwogen straftoemeting. Hij wordt immers gedwongen om alle

¹ F. KUTY, “L’exigence de motivation en matière correctionnelle: un prévisible revirement de jurisprudence”, *JT* 2011, afl. 6450, (661) 661; J. ROZIE en C. VAN DEUREN, “De motivering van de straf en strafmaat: een onderzoek naar de toepassing ervan in de praktijk. Komt de huidige motiveringspraktijk tegemoet aan de door de strafwetgever vooropgestelde doelstellingen?”, *NC* 2012, (131) 133; P. MAFFEI, “La motivation des décisions judiciaires en matière répressive et son contrôle par la Cour de cassation de Belgique”, *Rev.dr.pén.* 2009, afl. 9-10, (889) 889.

² J. ROZIE en C. VAN DEUREN, “De motivering van de straf en strafmaat: een onderzoek naar de toepassing ervan in de praktijk. Komt de huidige motiveringspraktijk tegemoet aan de door de strafwetgever vooropgestelde doelstellingen?”, *NC* 2012, (131) 133.

³ Wetsontwerp in verband met de motivering van de straffen tot wijziging van artikel 195 van het Wetboek van Strafvordering en van artikel 207 van de Rechtspleging bij de Landmacht, *Parl.St.* Kamer 1982-83, nr. 668/1, 5-7; J. DU JARDIN, “Motivering van vonnissen en arresten in strafzaken”, *Comm.Straf.* 2008, afl. 59, (165) 169.

sanctiemogelijkheden af te wegen⁴ en zijn redenering volledig weer te geven. Dit leidt tot een individualisering van de straf⁵ en vormt een waarborg tegen rechterlijke willekeur.⁶ Zo kan een duidelijke motivering voor andere rechters als inspiratiebron dienen bij gelijkaardige feiten, wat zal leiden tot meer eenheid in de rechtspraak.⁷ Hierdoor kan een vorm van zelfcontrole bij rechters plaatsvinden, alsook een externe controle. Hogere rechtscolleges kunnen de juistheid van de beslissingen toetsen en eventuele fouten of onduidelijkheden corrigeren.⁸

Vervolgens heeft de motiveringsverplichting tot doel om de veroordeelde een beter inzicht te geven in de redenen van de bestraffing.⁹ Het beter begrijpen van de bestraffing zal hopelijk leiden tot het sneller aanvaarden ervan.¹⁰ De rechter legt immers verantwoording af voor zijn beslissing tegenover de procespartijen (de beklaagde en het Openbaar Ministerie), het slachtoffer en de samenleving als geheel.¹¹ Gaan de procespartijen hiermee niet akkoord, dan kunnen zij zich verzetten tegen de rechterlijke uitspraak. Door de rechterlijke motivering kunnen zij bijgevolg een meer geïnformeerde beslissing nemen om hoger beroep aan te tekenen.¹²

Ten laatste dient de rechterlijke motivering als leidraad voor de fase van de strafuitvoering. De rechter kan in zijn beslissing rekening houden met de ingeschatte gevaarlijkheid van de veroordeelde en het recidiverisico.¹³

4. Het Hof van Cassatie oefent controle uit op de naleving van de motiveringsverplichting. Daarbij mag het Hof zich niet in de plaats stellen van de feitenrechter door te oordelen over de gepastheid van de opgelegde straffen.¹⁴ Bijgevolg is de controle beperkt tot een loutere marginale toetsing van de motivering.¹⁵ De feitenrechter mag immers, binnen de perken door de wet gesteld, op een onaantastbare wijze de straf en strafmaat bepalen die hij in verhouding

⁴ J. ROZIE en C. VAN DEUREN, “De motivering van de straf en strafmaat: een onderzoek naar de toepassing ervan in de praktijk. Komt de huidige motiveringspraktijk tegemoet aan de door de strafwetgever vooropgestelde doelstellingen?”, *NC* 2012, (131) 132.

⁵ E. BAEYENS, “De rechter die een ‘hem gevraagd’ uitstel van tenuitvoerlegging weigert, moet deze weigering met redenen omkleden (art. 195 Sv.)” (noot onder Cass. 14 november 2017), *T.Strafr.* 2018, afl. 6, (371) 371.

⁶ S. RAATS, “De motiveringsverplichting als waarborg tegen rechterlijke willekeur”, *NC* 2011, (230) 231.

⁷ J. ROZIE en C. VAN DEUREN, “De motivering van de straf en strafmaat: een onderzoek naar de toepassing ervan in de praktijk. Komt de huidige motiveringspraktijk tegemoet aan de door de strafwetgever vooropgestelde doelstellingen?”, *NC* 2012, (131) 132.

⁸ S. RAATS, *Consistente straftoemeting*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 239-240; M. FRANCHIMONT, A. JACOBS en A. MASSET, *Manuel de procédure pénale*, Brussel, Larcier, 2012, 819.

⁹ J. ROZIE en C. VAN DEUREN, “De motivering van de straf en strafmaat: een onderzoek naar de toepassing ervan in de praktijk. Komt de huidige motiveringspraktijk tegemoet aan de door de strafwetgever vooropgestelde doelstellingen?”, *NC* 2012, (131) 132.

¹⁰ Zie EHRM 16 november 2010, nr. 926/05, *Taxquet/België*, §91: het Europees Hof voor de Rechten van de Mens acht het eveneens van belang dat de veroordeelde begrijpt waarom hij werd veroordeeld. Hierdoor zou de veroordeelde de beslissing sneller aanvaarden.

¹¹ J. ROZIE en C. VAN DEUREN, “De motivering van de straf en strafmaat: een onderzoek naar de toepassing ervan in de praktijk. Komt de huidige motiveringspraktijk tegemoet aan de door de strafwetgever vooropgestelde doelstellingen?”, *NC* 2012, (131) 139.

¹² S. RAATS, *Consistente straftoemeting*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 239-240.

¹³ *Ibid.*, 240-241.

¹⁴ Cass. 21 september 1999, *Arr.Cass.* 1999, 1130; Cass. 24 januari 1995, *Rev.dr.pén.* 1995, 85.

¹⁵ F. VAN VOLSEM, “De straftoemeting in geval van een ontkennende maar schuldige beklaagde”, *RABG* 2013, afl. 12, (817) 818; J. ROZIE en C. VAN DEUREN, “De motivering van de straf en strafmaat: een onderzoek naar de toepassing ervan in de praktijk. Komt de huidige motiveringspraktijk tegemoet aan de door de strafwetgever vooropgestelde doelstellingen?”, *NC* 2012, (131) 140-141; D. HOLSTERS, “Motivering van de straf: waarborg voor de beklaagde?” in Y. POULLET en H. VUYE (eds.), *Liber amicorum Jean du Jardin*, Antwerpen, Kluwer, 2001, (31) 39-40.

acht met de zwaarwichtigheid van de feiten en de individuele strafwaardigheid van de beklaagde.¹⁶

Door deze loutere marginale controle kan het Hof bijgevolg enkel nagaan of de straf en de strafmaat gerechtvaardigd *kunnen* worden door de opgegeven motieven door de feitenrechter.¹⁷ Het Hof stelt zich bovendien bijzonder soepel op ten aanzien van de motivering van de straf en de strafmaat.¹⁸ In de praktijk zal er vaak dan ook pas sprake zijn van een schending indien elke motivering ontbreekt¹⁹ of indien de redenen tegenstrijdig²⁰ of dubbelzinnig²¹ zijn.²² Hierbij rijst de vraag of de doelstellingen van de motiveringsverplichting in dat geval nog wel worden bereikt.²³

2. De specifieke verplichting bij een weigeringsbeslissing

5. Op basis van de motiveringsplicht in artikel 195 Sv. dient de strafrechter enkel te motiveren waarom hij een bepaalde straf of maatregel oplegt en niet waarom hij andere straffen of maatregelen niet oplegt.²⁴ Een dergelijke negatieve motiveringsplicht is in bepaalde gevallen toch vereist. Zo dient de rechter te motiveren waarom hij weigert een straf onder elektronisch toezicht (art. 37*ter*, §4, tweede lid Sw.)²⁵, een werkstraf (art. 37*quinquies*, §3, tweede lid Sw.), een autonome probatiestraf (art. 37*octies*, §3, tweede lid Sw.), een opschorting van de uitspraak van de veroordeling (art. 3, vierde lid Probatiewet)²⁶ of een uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf (art. 8, §1, vierde lid Probatiewet) te verlenen. Over de draagwijdte van deze negatieve motiveringsplicht is al heel wat inkt gevloeid, voornamelijk door het Hof van Cassatie.

2.1 De straffen en de modaliteiten met een negatieve motiveringsplicht

De straf onder elektronisch toezicht, de werkstraf en de autonome probatiestraf

6. Het opleggen van een straf onder elektronisch toezicht, een werkstraf of een autonome probatiestraf kan worden gevorderd door het Openbaar Ministerie, worden gevraagd door de

¹⁶ Cass. 4 mei 2010, *Arr.Cass.* 2010, afl. 5, 1308; Cass. 8 juni 2005, *Arr.Cass.* 2005, afl. 6-7-8, 1257; Cass. 5 maart 2003, *Arr.Cass.* 2003, afl. 3, 560.

¹⁷ D. HOLSTERS, "Motivering van de straf: waarborg voor de beklaagde?" in Y. POULLET en H. VUYE (eds.), *Liber amicorum Jean du Jardin*, Antwerpen, Kluwer, 2001, (31) 39-40.

¹⁸ J. ROZIE en C. VAN DEUREN, "De motivering van de straf en strafmaat: een onderzoek naar de toepassing ervan in de praktijk. Komt de huidige motiveringspraktijk tegemoet aan de door de strafwetgever vooropgestelde doelstellingen?", *NC* 2012, (131) 140.

¹⁹ Cass. 9 mei 1989, *Arr.Cass.* 1988-89, 1049.

²⁰ Cass. 11 juni 1991, *Arr.Cass.* 1990-91, 1007; Cass. 25 januari 1989, *Arr.Cass.* 1988-89, 631; Cass. 6 september 1988, *Arr.Cass.* 1988-89, 15.

²¹ Cass. 24 mei 2006, *Arr.Cass.* 2006, afl. 5, 1163; Cass. 25 september 1987, *Arr.Cass.* 1987, 120.

²² S. RAATS, "De motiveringsverplichting als waarborg tegen rechterlijke willekeur", *NC* 2011, (230) 230-231; P. MAFFEI, "La motivation des décisions judiciaires en matière répressive et son contrôle par la Cour de cassation de Belgique", *Rev.dr.pén.* 2009, afl. 9-10, (889) 891-892.

²³ S. RAATS, "De motiveringsverplichting als waarborg tegen rechterlijke willekeur", *NC* 2011, (230) 230-231.

²⁴ Cass. 20 juni 2000, *Arr.Cass.* 2000, 1157; Cass. 18 maart 1998, *Arr.Cass.* 1998, 333; J. DU JARDIN, "Motivering van vonnissen en arresten in strafzaken", *Comm.Straf.* 2008, afl. 59, (165) 203.

²⁵ De negatieve motiveringsplicht van de rechter bij de weigering om een straf onder elektronisch toezicht op te leggen, werd pas ingevoerd door de wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie (*BS* 19 februari 2016, 13.130). Zie hierover: T. DAEMS en Y. MAGIS, "Elektronisch toezicht en autonome probatie nader bekeken" in P. TRAEST, A. VERHAGE en G. VERMEULEN (eds.), *Strafrecht en strafprocesrecht: doel of middel in een veranderde samenleving?*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2017, (175) 183-184.

²⁶ Wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie, *BS* 17 juli 1964, 7812. (Hierna: *Probatiewet*)

beklaagde of worden overwogen door de rechter (art. 37ter, §4, eerste lid Sw.; art. 37quinquies, §3, eerste lid Sw.; art. 37octies, §3, eerste lid Sw.). Enkel in deze gevallen dient de rechter die weigert een dergelijke straf uit te spreken, zijn beslissing met redenen te omkleden (art. 37ter, §4, tweede lid Sw.; art. 37quinquies, §3, tweede lid Sw.; art. 37octies, §3, tweede lid Sw.). De negatieve motiveringsplicht geldt bijgevolg niet in alle zaken waarin theoretisch gezien een straf onder elektronisch toezicht, een werkstraf of een autonome probatiestraf kan worden opgelegd, maar de rechter dit niet opportuun acht.²⁷ Een expliciete vordering van het Openbaar Ministerie of verzoek van de beklaagde is vereist. De rechter dient zijn weigering daarnaast ook te motiveren indien hij overwoog om een werkstraf op te leggen en de beklaagde hierover ambtshalve ter terechtzetting inlichtte, maar uiteindelijk toch een andere straf oplegde.²⁸ Over dit laatste bestaat echter wel discussie in de rechtsleer.²⁹ De strekking die stelt dat gelet op de tekstuele samenhang tussen het eerste en het tweede lid van artikel 37quinquies §3 Sw.³⁰ de negatieve motiveringsplicht ook van toepassing is wanneer de rechter een werkstraf overwoog, verdient mijns inziens de voorkeur.³¹

Met deze negatieve motiveringsplicht tracht de wetgever de alternatieve straffen te promoten.³² De vonnisgerechten dienen immers eerst na te gaan of een straf onder elektronisch toezicht, een werkstraf of een autonome probatiestraf niet ter vervanging van een gevangenisstraf kan worden opgelegd.³³ Hierdoor wordt het *ultimum remedium* karakter van de gevangenisstraf benadrukt.³⁴

De opschorting van de uitspraak van de veroordeling en het uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf

7. Voor de wet van 10 februari 1994³⁵ was enkel een bijzondere motivering vereist bij het verlenen van de opschorting van de uitspraak van de veroordeling of het uitstel van de

²⁷ F. VANNESTE, "Motivering van de weigering tot het opleggen van een werkstraf" (noot onder Cass. 11 februari 2003), *RW* 2004-05, afl. 15, (589) 589.

²⁸ F. VANNESTE, "Motivering van de weigering tot het opleggen van een werkstraf" (noot onder Cass. 11 februari 2003), *RW* 2004-05, afl. 15, (589) 589; E. BAEYENS, "De motivering van de weigering van werkstraf: retour aux principes" (noot onder Cass. 24 september 2008), *T.Strafr.* 2009, afl. 6, (308) 308; T. DECAIGNY, "Commentaar bij artikel 37quinquies Sw." in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST (eds.), *Duiding strafrecht*, Gent, Larcier, 2018, (52) 52.

²⁹ M. ROZIE, "De probatie kan voortaan ook op eigen vleugels vliegen", *NC* 2014, (349) 354; D. DE WOLF, "Twee nieuwerwetse sancties in het Strafwetboek: de invoering van de probatie en het elektronisch toezicht als autonome straffen", *RW* 2014-15, afl. 28, (1082) 1088; X., "La motivation du refus d'appliquer la peine de travail" (noot onder Cass. 12 februari 2003), *Rev.dr.pén.* 2003, afl. 6, (925) 926.

³⁰ Deze redenering is *mutatis mutandis* ook van toepassing op artikel 37ter §4 Sw. (inzake de straf onder elektronisch toezicht) en artikel 37octies §3 Sw. (inzake de autonome probatiestraf).

³¹ F. VANNESTE, "Motivering van de weigering tot het opleggen van een werkstraf" (noot onder Cass. 11 februari 2003), *RW* 2004-05, afl. 15, (589) 589; E. BAEYENS, "De motivering van de weigering van werkstraf: retour aux principes" (noot onder Cass. 24 september 2008), *T.Strafr.* 2009, afl. 6, (308) 309.

³² Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek en tot invoering van de dienstverlening en de opleiding als gevangenisvervangende straffen, *Parl. St.* Kamer 1999-2000, nr. 549/001, 8.

³³ A. JACOBS, "La motivation du refus de prononcer une peine de travail" (noot onder Cass. 12 februari 2003), *JLMB* 2003, afl. 30, (1313) 1314; S. VANDROMME, "Werkstraf", *Comm.Strafr.* 2004, afl. 46, (193) 218-219; F. VANNESTE, "Motivering van de weigering tot het opleggen van een werkstraf" (noot onder Cass. 11 februari 2003), *RW* 2004-05, afl. 15, (589) 589.

³⁴ D. DE WOLF, "Twee nieuwerwetse sancties in het Strafwetboek: de invoering van de probatie en het elektronisch toezicht als autonome straffen", *RW* 2014-15, afl. 28, (1082) 1083; E. BAEYENS, "De motivering van de weigering van werkstraf: retour aux principes" (noot onder Cass. 24 september 2008), *T.Strafr.* 2009, afl. 6, (308) 308; S. VANDROMME, "Werkstraf", *Comm.Strafr.* 2004, afl. 46, (193) 218-219.

³⁵ Wet van 10 februari 1994 tot wijziging van de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie, *BS* 27 april 1994, 11.197.

tenuitvoerlegging van de straf als bijzondere gunst.³⁶ Sinds de wetswijziging dient de beslissing waarbij de opschorting van de uitspraak van de veroordeling of het uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf wordt verleend *of geweigerd* met redenen omkleed te zijn, overeenkomstig artikel 195 Sv. (art. 3, vierde lid Probatiewet; art. 8, §1, vierde lid Probatiewet).

Voorheen heerste er onduidelijkheid over wanneer sprake is van een “weigering” die gemotiveerd dient te worden. Een mogelijke opvatting bestond erin dat telkens wanneer aan de wettelijke voorwaarden voor de opschorting van de uitspraak van de veroordeling of het uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf was voldaan, de strafrechter een bijzondere motivering diende op te nemen wanneer hij deze modaliteiten niet oplegde.³⁷ De negatieve motiveringsplicht zou bijgevolg zelfs van toepassing zijn wanneer geen effectief verzoek tot een dergelijke bestraffingsmodaliteit werd ingesteld. Het Hof van Cassatie heeft met het arrest van 14 mei 2014³⁸ definitief een einde gemaakt aan de onzekerheid en bovenstaande opvatting van tafel geveegd. De negatieve motiveringsplicht is volgens het Hof dan ook enkel van toepassing indien de rechter een “hem gevraagde” opschorting van de uitspraak van de veroordeling of uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf weigert. Het niet-toekennen ervan dient bijgevolg niet te worden gemotiveerd wanneer er niet om werd verzocht.³⁹

2.2 De draagwijdte van de negatieve motiveringsplicht: het wisselende standpunt van het Hof van Cassatie

8. Enkel bij een specifiek verzoek tot een straf onder elektronisch toezicht, werkstraf, autonome probatiestraf, opschorting van de uitspraak van de veroordeling of uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf dient de rechter dus de weigering ervan te motiveren. Vervolgens rijst de vraag hoe de rechter deze negatieve motiveringsplicht moet invullen. Het Hof van Cassatie heeft hierop in het verleden geen eenduidig antwoord geformuleerd.

9. Doorgaans wordt volgend onderscheid gemaakt.⁴⁰ Wanneer over het verzoek tot één van bovenstaande straffen of modaliteiten niet nader wordt geconcludeerd en de beklaagde met andere woorden zijn verzoek niet staft met feitelijke gronden, volstaat een impliciete weigering.⁴¹ De strafrechter zal dus enkel de redenen moeten geven voor het opleggen van de effectieve straf. Een afzonderlijke motivering voor de weigering is niet vereist.

³⁶ S. VAN OVERBEKE, “De motivering omtrent de opschorting van de uitspraak van de veroordeling en omtrent het uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf” (noot onder 17 mei 1995), *RW* 1996-97, afl. 31, (1057) 1058.

³⁷ *Ibid.*

³⁸ Cass. 14 mei 2014, *Arr.Cass.* 2014, afl. 5, 1187.

³⁹ P. VAN ZANDVLIET, “Geen verzoek tot uitstel, geen motivering” (noot onder Cass. 26 februari 2002), *RW* 2002-03, afl. 19, (745) 745-746; E. BAEYENS, “De rechter die een ‘hem gevraagd’ uitstel van tenuitvoerlegging weigert, moet deze weigering met redenen omkleeden (art. 195 Sv.)” (noot onder Cass. 14 november 2017), *T.Strafr.* 2018, afl. 6, (371) 371; X. “La motivation de la décision refusant la suspension” (noot onder Cass. 26 februari 2002), *Rev.dr.pén.* 2003, afl. 6, (891) 892.

⁴⁰ S. VAN OVERBEKE, “De motivering omtrent de opschorting van de uitspraak van de veroordeling en omtrent het uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf” (noot onder 17 mei 1995), *RW* 1996-97, afl. 31, (1057) 1059; F. GOOSSENS en S. VAN DYCK, “De motiveringsplicht bij het afwijzen van een verzoek tot opschorting van de strafrechtelijke uitspraak: van impliciete weigering tot afwezigheid van redenen?”, *RW* 2001-02, (1463) 1464; L. CLAES, “De weigering van de opschorting van de uitspraak van veroordeling herbekeden” (noot onder Cass. 8 mei 2018), *NC* 2018, (491) 499-500; G. RANERI, “Le juge pénal doit-il répondre à des conclusions sollicitant une peine moins lourde?” (noot onder Cass. 3 februari 2009), *Rev.dr.pén.* 2010, afl. 1, (60) 62.

⁴¹ Cass. 20 juni 2000, *Arr.Cass.* 2000, 1157; X., “La motivation du refus d’appliquer la peine de travail” (noot onder Cass. 12 februari 2003), *Rev.dr.pén.* 2003, afl. 6, (925) 928.

Wanneer over het verzoek wel nader wordt geconcludeerd, is aan de negatieve motiveringsplicht voldaan indien de motivering van de effectief opgelegde straf een antwoord inhoudt op de aangevoerde middelen van de beklaagde.⁴² Dit is ook logisch. Door het afdoende motiveren van de effectieve straf, wordt ook impliciet gemotiveerd waarom een andere straf of modaliteit niet opportuun is.⁴³ Een bijzondere motivering voor de weigering is dus ook in dit geval niet vereist,⁴⁴ maar de inhoud van de conclusies van de partijen zal wel de omvang van de motiveringsverplichting beïnvloeden.⁴⁵

Het Hof van Cassatie heeft dergelijke impliciete motivering meermaals aanvaard ter voldoening van de negatieve motiveringsplicht.⁴⁶ Volgens bepaalde rechtsleer gaat deze interpretatie van het Hof in tegen de bedoeling van de wetgever om de rechter daadwerkelijk een alternatieve straf of modaliteit te laten overwegen en de weigering ervan expliciet te motiveren.⁴⁷

10. Een impliciete motivering zal echter enkel volstaan, indien de effectief opgelegde straf zelf regelmatig werd gemotiveerd.⁴⁸ Verderop zullen de inhoudelijke vereisten worden uiteengezet waaraan de motivering dient te voldoen (zie *infra* **titel III**).

Zo aanvaardde het Hof van Cassatie⁴⁹ de impliciete weigering van de werkstraf aangezien de strafrechter de opgelegde straf uitgebreider had gemotiveerd dan wettelijk vereist was op basis van artikel 195 Sv., ondanks uit de gegeven motivering amper kon worden afgeleid waarom de werkstraf niet opportuun werd geacht.⁵⁰ Het Hof van Cassatie neemt bij de beoordeling hiervan dus opnieuw een soepele houding aan.⁵¹

⁴² Cass. 30 juni 1993, *Arr.Cass.* 1993, 647; Cass. 14 februari 1990, *Arr.Cass.* 1989-90, 776.

⁴³ S. VAN OVERBEKE, “De motivering omtrent de opschorting van de uitspraak van de veroordeling en omtrent het uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf” (noot onder 17 mei 1995), *RW* 1996-97, afl. 31, (1057) 1059; X. “La motivation de la décision refusant la suspension” (noot onder Cass. 26 februari 2002), *Rev.dr.pén.* 2003, afl. 6, (891) 898.

⁴⁴ J. DU JARDIN, “Motivering van vonnissen en arresten in strafzaken”, *Comm.Straf.* 2008, afl. 59, (165) 227-228.

⁴⁵ D. HOLSTERS, “Motivering van de straf: waarborg voor de beklaagde?” in Y. POULLET en H. VUYE (eds.), *Liber amicorum Jean du Jardin*, Antwerpen, Kluwer, 2001, (31) 39.

⁴⁶ **Werkstraf en autonome probatiestraf:** Cass. 28 januari 2020, *VAV* 2020, afl. 3, 18; Cass. 3 december 2019, *www.cass.be*; Cass. 21 mei 2019, *RABG* 2019, afl. 13, 1174; Cass. 14 november 2017, *Arr.Cass.* 2017, afl. 11, 2190; Cass. 7 november 2017, *T.Strafr.* 2018, afl. 3, 237, noot T. DECAIGNY; Cass. 10 oktober 2017, *www.cass.be*; Cass. 3 oktober 2017, *VAV* 2017, afl. 6, 58; Cass. 14 maart 2017, *www.cass.be*; Cass. 23 juni 2015, *Arr.Cass.* 2015, afl. 6-8, 1694; Cass. 8 september 2004, *Arr.Cass.* 2004, afl. 9, 1332; Cass. 12 februari 2003, *Arr.Cass.* 2003, afl. 2, 393. **Uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf en opschorting van de uitspraak van de veroordeling:** Cass. 2 juni 2020, *www.cass.be*; Cass. 30 januari 2018, *TMR* 2018, afl. 4, 464; Cass. 9 januari 2018, *Dr.pén.ent.* 2019, afl. 2, 135; Cass. 28 november 2017, *www.cass.be*; Cass. 10 oktober 2017, *NC* 2018, afl. 2, 213; Cass. 26 februari 2002, *Arr.Cass.* 2002, afl. 2, 603; Cass. 29 januari 2002, *Arr.Cass.* 2002, afl. 1, 273; Cass. 1 maart 2000, *Arr.Cass.* 2000, afl. 3, 504; Cass. 17 mei 1995, *Arr.Cass.* 1994, 487. Deze rechtspraak geldt naar analogie ook voor de **straf onder elektronisch toezicht:** J. DE HERDT, “Bijzonder strafrecht en straftoemeting na de Potpourri II-wet”, *NC* 2016, afl. 3, (189) 200-201.

⁴⁷ A. JACOBS, “La motivation du refus de prononcer une peine de travail” (noot onder Cass. 12 februari 2003), *JLMB* 2003, afl. 30, (1313) 1315; E. BAEYENS, “De motivering van de weigering van werkstraf: retour aux principes” (noot onder Cass. 24 september 2008), *T.Strafr.* 2009, afl. 6, (308) 310.

⁴⁸ S. VAN OVERBEKE, “De motivering omtrent de opschorting van de uitspraak van de veroordeling en omtrent het uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf” (noot onder 17 mei 1995), *RW* 1996-97, afl. 31, (1057) 1059; J. ROZIE en C. VAN DEUREN, “De motivering van de straf en strafmaat: een onderzoek naar de toepassing ervan in de praktijk. Komt de huidige motiveringspraktijk tegemoet aan de door de strafwetgever vooropgestelde doelstellingen?”, *NC* 2012, (131) 138-139.

⁴⁹ Cass. 12 februari 2003, *Arr.Cass.* 2003, afl. 2, 393.

⁵⁰ E. BAEYENS, “De motivering van de weigering van werkstraf: retour aux principes” (noot onder Cass. 24 september 2008), *T.Strafr.* 2009, afl. 6, (308) 309.

⁵¹ S. VANDROMME, “Werkstraf”, *Comm.Strafr.* 2004, afl. 46, (193) 219.

Wanneer de strafrechter daarentegen niet gehouden is de effectieve straf te motiveren of wanneer uit de beslissing niet blijkt waarom de effectieve straf wordt opgelegd, zal toch een afzonderlijke motivering vereist zijn voor de weigeringsbeslissing.⁵²

11. De rechtspraak van het Hof van Cassatie was doorheen de jaren echter niet steeds consistent. Zo stelde het Hof in twee arresten hogere eisen aan de negatieve motiveringsplicht.

In het arrest van 24 september 2008⁵³ achtte het Hof van Cassatie de beslissing die weigerde om de verzochte werkstraf op te leggen onwettig, aangezien de motivering geen enkele afzonderlijke reden gaf voor deze weigering. Bij een verzoek om een werkstraf op te leggen, zou de strafrechter de weigering ervan bijgevolg met redenen moeten motiveren die los staan van de redenen voor de keuze van de opgelegde straf en de strafmaat. Deze ommekeer werd toegejuicht door E. BAEYENS.⁵⁴ De doelstelling van de negatieve motiveringsplicht zou hierdoor volgens haar immers beter verwezenlijkt worden.

Eenzelfde redenering werd op basis van dit arrest doorgetrokken naar de autonome probatiestraaf. Zo zou de motivering voor de keuze en de strafmaat van de gevangenisstraf niet volstaan zonder te vermelden waarom de gevraagde autonome probatiestraaf wordt geweigerd.⁵⁵

Het Hof van Cassatie stelde in het arrest van 8 mei 2018⁵⁶ dat het bestreden vonnis niet beantwoordde aan het verzoek van de beklaagde tot opschorting van de uitspraak van de veroordeling. De strafrechter was immers niet nagegaan of de opgelegde straf nadelig kon zijn voor de declassering van de beklaagde. L. CLAES leidt hieruit af dat artikel 3 Probatielwet een volwaardige en zelfstandige motiveringsplicht inhoudt die losstaat van de motivering van de opgelegde straf.⁵⁷ De strafrechter zou de plicht hebben om, naast de motivering van de effectief opgelegde straf, uitdrukkelijk de redenen te vermelden waarom hij een gemotiveerd verzoek tot opschorting van de uitspraak van de veroordeling afwijst (in het licht van het gevaar voor declassering). Dit is echter enkel het geval indien in het gemotiveerd verzoek de redenen voor het gevaar voor declassering werden opgenomen.

2.3 Het geannoteerde arrest

12. In het geannoteerde arrest van het Hof van Cassatie van 4 februari 2020 komt ondermeer de discussie over de draagwijdte van de negatieve motiveringsplicht bij de weigering tot het verlenen van een werkstraf (art. 37*quinquies*, §3, tweede lid Sw.), een autonome probatiestraaf

⁵² S. VAN OVERBEKE, “De motivering omtrent de opschorting van de uitspraak van de veroordeling en omtrent het uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf” (noot onder 17 mei 1995), *RW* 1996-97, afl. 31, (1057) 1059; L. HUYBRECHTS en J. HEYMANS, “Commentaar bij artikel 195 Sv.” in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST (eds.), *Duiding strafprocesrecht*, Gent, Larcier, 2017, (475) 480; X. “La motivation de la décision refusant la suspension” (noot onder Cass. 26 februari 2002), *Rev.dr.pén.* 2003, afl. 6, (891) 893.

⁵³ Cass. 24 september 2008, *Arr.Cass.* 2008, afl. 9, 2059.

⁵⁴ E. BAEYENS, “De motivering van de weigering van werkstraf: retour aux principes” (noot onder Cass. 24 september 2008), *T.Strafr.* 2009, afl. 6, (308) 310.

⁵⁵ M. ROZIE, “De probatie kan voortaan ook op eigen vleugels vliegen”, *NC* 2014, (349) 354.

⁵⁶ Cass. 8 mei 2018, *NC* 2018, afl. 4, 413.

⁵⁷ L. CLAES, “De weigering van de opschorting van de uitspraak van veroordeling herbekeken” (noot onder Cass. 8 mei 2018), *NC* 2018, (491) 499-500.

(art. 37octies, §3, tweede lid Sw.) of een uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf (art. 8, §1, vierde lid Probatiwet) aan bod.⁵⁸

Hierbij oordeelt het Hof dat de strafrechter in het licht van de doelstellingen van de straftoemeting en de concrete gegevens van de zaak dient na te gaan of een dergelijke straf of modaliteit opportuun is. De beklaagde heeft hierop immers geen recht, ook al zijn alle wettelijke voorwaarden voldaan.

Volgens het Hof kan de strafrechter de afwijzende beslissing motiveren door ofwel specifieke redenen op te geven voor de weigering, ofwel tegen de beklaagde één of meerdere andere straffen uit te spreken en de keuze voor deze straffen en hun maat te motiveren, overeenkomstig artikel 195, tweede lid Sv. Een autonome motivering, wat betekent “een met op zichzelf staande redengeving”, is niet vereist voor de weigering een werkstraf, autonome probatiestraf of uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf uit te spreken. Het volstaat dat de beklaagde weet waarom hij tot één of meerdere straffen werd veroordeeld en dat hij bijgevolg ook weet waarom hij niet werd veroordeeld tot de gevraagde straf of modaliteit.

13. Het Hof van Cassatie neemt opnieuw een soepele houding aan door de impliciete motivering te aanvaarden ter voldoening van de negatieve motiveringsplicht. De motivering van de effectief opgelegde straf kan bijgevolg volstaan. Hierbij neemt het Hof duidelijk afstand van eerdere uitspraken die een afzonderlijke motivering vereisen.⁵⁹ Deze soepele houding valt te verklaren door de louter marginale toetsingsbevoegdheid van het Hof.

Voorheen rees reeds de vraag welk nut de negatieve motiveringsplicht in dat geval nog dient.⁶⁰ Door het aanvaarden van een impliciete weigering, kan de negatieve motiveringsplicht immers nooit geschonden worden. Er zal enkel sprake zijn van een schending van de motiveringsplicht, wanneer de effectief opgelegde straf zelf niet voldoende gemotiveerd wordt. Het Hof van Cassatie is in het geannoteerde arrest daarentegen een andere mening toegedaan. Volgens het Hof wordt de motiveringsverplichting hierdoor niet inhoudsloos.⁶¹ De naleving van de motiveringsplicht wordt immers beoordeeld door na te gaan of de beklaagde weet waarom hij is veroordeeld tot een bepaalde straf (en daarom ook weet waarom hij niet is veroordeeld tot een andere straf).⁶² Indien dit niet het geval is, kan dus nog steeds een schending voorliggen.

Gelet op de doelstellingen van de motiveringsverplichting, is het uiteraard essentieel dat de beklaagde weet waarom hij een bepaalde straf opgelegd krijgt. De motivering van de effectief opgelegde straf kan mijns inziens dan ook volstaan om te begrijpen waarom het verzoek tot het verlenen van een straf onder elektronisch toezicht, werkstraf, autonome probatiestraf,

⁵⁸ De redenering van het Hof kan worden doorgetrokken naar de straf onder elektronisch toezicht (art. 37ter, §4, tweede lid Sw.) en de modaliteit van de opschorting van de uitspraak van de veroordeling (art. 3, vierde lid Probatiwet).

⁵⁹ Zie *supra* randnummer 11: Cass. 24 september 2008, *Arr. Cass.* 2008, afl. 9, 2059 en Cass. 8 mei 2018, *NC* 2018, afl. 4, 413.

⁶⁰ F. GOOSSENS en S. VAN DYCK, “De motiveringsplicht bij het afwijzen van een verzoek tot opschorting van de strafrechtelijke uitspraak: van impliciete weigering tot afwezigheid van redenen?”, *RW* 2001-02, (1463) 1464-1465; L. CLAES, “De weigering van de opschorting van de uitspraak van veroordeling herbekeken” (noot onder Cass. 8 mei 2018), *NC* 2018, (491) 499-500; J. DE HERDT, “Bijzonder strafrecht en straftoemeting na de Potpourri II-wet”, *NC* 2016, afl. 3, (189) 200-201.

⁶¹ Dezelfde redenering in Cass. 19 mei 2019, *RABG* 2019, afl. 13, 1174.

⁶² F. KUTY, “L’exigence de motivation en matière correctionnelle: un prévisible revirement de jurisprudence”, *JT* 2011, afl. 6450, (661) 663.

opschorting van de uitspraak van de veroordeling of uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf wordt geweigerd. De inhoud van de motivering van de opgelegde straf zal daarbij dus cruciaal zijn.

14. Niettemin lijkt het niet eenvoudig om te beoordelen of de beklaagde begrijpt waarom een bepaalde straf wordt opgelegd. Handige richtsnoeren daarbij kunnen de aangevoerde middelen van de partijen vormen. Wanneer de motivering van de effectief opgelegde straf wordt afgestemd op het verzoek en de conclusies van de beklaagde, vergroot de kans dat deze ook effectief begrijpt waarom de rechter de opgelegde straf wel en de gevorderde straffen of modaliteiten niet opportuun achtte. Ook het Hof van Cassatie legde in eerdere arresten de nadruk op het beantwoorden van de conclusies bij de beoordeling van de impliciete motivering.⁶³

Dit laat bovendien toe om het geannoteerde arrest te verzoenen met het voorheen vermelde arrest van 8 mei 2018 (zie *supra* randnummer 11), waarin het Hof een schending van de negatieve motiveringsplicht vaststelde. De strafrechter had immers met de motivering van de effectief opgelegde straf onvoldoende beantwoord aan de aangevoerde middelen van de beklaagde in verband met het gevaar voor zijn declassering. De beklaagde begreep bijgevolg niet waarom een dergelijke straf werd opgelegd en de gevraagde modaliteit niet werd verleend, waardoor een schending werd vastgesteld. Mijns inziens had het Hof van Cassatie met het arrest van 8 mei 2018 dan ook niet tot doel om een afzonderlijke redengeving op te leggen voor de weigeringsbeslissing.⁶⁴

III. De inhoudelijke motiveringsverplichting

15. Op basis van bovenstaande analyse kan worden besloten dat de motivering van de effectief opgelegde straf volstaat ter voldoening van de negatieve motiveringsplicht bij de weigering een straf onder elektronisch toezicht, werkstraf, autonome probatiestraf, opschorting van de uitspraak van de veroordeling of uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf te verlenen. Dit is echter enkel het geval indien de effectief opgelegde straf zelf afdoende gemotiveerd is. Bijgevolg wordt nagegaan aan welke inhoudelijke vereisten de motivering dient te voldoen.

1. De straftoemetscriteria

16. De Belgische strafrechter kent een grote vrijheid bij het bepalen van de criteria die hij hanteert bij de straftoemeting en het gewicht dat hij aan elk criterium toekent.⁶⁵ In de wetgeving of de rechtspraak bestaat immers geen exhaustieve lijst van alle mogelijke straftoemetscriteria.⁶⁶ Dit komt de individualisering van de straf ten goede. De strafrechter

⁶³ Cass. 30 juni 1993, *Arr.Cass.* 1993, 647; Cass. 14 februari 1990, *Arr.Cass.* 1989-90, 776. Zie bovendien het onderscheid gemaakt tussen het gemotiveerde en niet-gemotiveerde verzoek (*supra* randnummer 9).

⁶⁴ Vergelijk: L. CLAES, “De weigering van de opschorting van de uitspraak van veroordeling herbekeken” (noot onder Cass. 8 mei 2018), *NC* 2018, (491) 500.

⁶⁵ D. HOLSTERS, “Motivering van de straf: waarborg voor de beklaagde?” in Y. POULLET en H. VUYE (eds.), *Liber amicorum Jean du Jardin*, Antwerpen, Kluwer, 2001, (31) 41; S. RAATS, “De motiveringsverplichting als waarborg tegen rechterlijke willekeur”, *NC* 2011, (230) 232.

⁶⁶ S. RAATS, “De motiveringsverplichting als waarborg tegen rechterlijke willekeur”, *NC* 2011, (230) 231-233; J. ROZIE, “Actualia omtrent de bepaling en de motivering van de straf”, *NC* 2007, (177) 178; B. MAES, “De verantwoording van de keuze van de straf en de strafmaat” (noot onder Cass. 26 maart 1997), *R.Cass.* 1998, (208) 208.

dient bij het opleggen van de straf rekening te houden met de concrete omstandigheden van de zaak, waaronder de persoonlijke en sociale kenmerken van de dader en de omstandigheden waarin het misdrijf tot stand is gekomen.⁶⁷ Deze grote vrijheid heeft echter wel tot gevolg dat dezelfde zaak door twee rechters volledig verschillend beoordeeld kan worden gelet op de criteria die zij van belang achten en de waarde die zij daaraan hechten.⁶⁸ Hierdoor ontstaat het risico op rechterlijke willekeur, wat inhoudt dat het verschil in bestrafning uitsluitend te wijten is aan de persoon van de rechter.⁶⁹

De consistentie in de straftoemeting zou bevorderd kunnen worden door het vastleggen van de strafdoelen in de wet.⁷⁰ Zij vormen immers het eerste aanknopingspunt om de relevante straftoemingscriteria te bepalen.⁷¹ Momenteel zijn er een aantal voorstellen hangende om de doelstellingen van de straf te expliciteren in het Strafwetboek. Dit zal verderop diepgaander besproken worden.

17. De strafrechter kan door diens grote vrijheid op een onaantastbare wijze, binnen de perken van de wet, de straffen die hij in verhouding acht met de ernst van de bewezen verklaarde misdrijven en de redenen voor de keuze van deze strafmaat bepalen.⁷² Hierbij kan hij rekening houden met alle vaststaande feiten die aan tegenspraak werden onderworpen.⁷³ De criteria die de rechter in overweging neemt bij de straftoemeting dienen in de motivering van de straf en de strafmaat te worden uiteengezet.⁷⁴ Ondanks de grote beslissingsvrijheid van de rechter, blijkt dat in de meeste gevallen rekening wordt gehouden met de ernst van de feiten en de persoonlijkheid van de dader, waaronder ook diens gerechtelijk verleden.⁷⁵ Deze criteria zullen achtereenvolgens worden besproken.

1.1 De ernst van de feiten

18. De ernst van de feiten zal uiteraard een rol spelen bij de straftoemeting. De loutere vermelding dat de feiten ernstig zijn, volstaat daarentegen echter niet.⁷⁶ De strafrechter dient op basis van feitelijke elementen aan te geven waarom deze bijzonder zwaarwichtig zijn.⁷⁷ Een individualisering en concretisering van de in acht te nemen elementen is bijgevolg vereist.⁷⁸ Daarbij kan rekening worden gehouden met de waarde van het voorwerp van het misdrijf⁷⁹, de

⁶⁷ S. RAATS, “De motiveringsverplichting als waarborg tegen rechterlijke willekeur”, *NC* 2011, (230) 234.

⁶⁸ J. ROZIE, “Op zoek naar meer eenvormigheid in de straftoemeting: van maatpak naar confectiepak”, *RW* 2005-06, afl. 38, (1481) 1483; S. RAATS, “De motiveringsverplichting als waarborg tegen rechterlijke willekeur”, *NC* 2011, (230) 233.

⁶⁹ S. RAATS, “De motiveringsverplichting als waarborg tegen rechterlijke willekeur”, *NC* 2011, (230) 233.

⁷⁰ Aanbev.Com.Min. Raad van Europa, nr. R(92)17 van 19 oktober 1992 betreffende de consistentie in de straftoemeting, (1) 1-2.

⁷¹ S. RAATS, *Consistente straftoemeting*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 167.

⁷² Cass. 4 mei 2010, *Arr.Cass.* 2010, afl. 5, 1308; Cass. 8 juni 2005, *Arr.Cass.* 2005, afl. 6-7-8, 1257; Cass. 5 maart 2003, *Arr.Cass.* 2003, afl. 3, 560.

⁷³ F. VAN VOLSEM, “De straftoemeting in geval van een ontkennende maar schuldige beklaagde”, *RABG* 2013, afl. 12, (817) 818-819.

⁷⁴ B. MAES, “De verantwoording van de keuze van de straf en de strafmaat” (noot onder Cass. 26 maart 1997), *R.Cass.* 1998, (208) 208.

⁷⁵ S. RAATS, *Consistente straftoemeting*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 247.

⁷⁶ Cass. 23 februari 1994, *Arr.Cass.* 1994, 197.

⁷⁷ Cass. 4 januari 1989, *Arr.Cass.* 1988-89, 529; Cass. 2 maart 1988, *Arr.Cass.* 1987-88, 858; S. RAATS, “De motiveringsverplichting als waarborg tegen rechterlijke willekeur”, *NC* 2011, (230) 233.

⁷⁸ F. VAN VOLSEM, “De straftoemeting in geval van een ontkennende maar schuldige beklaagde”, *RABG* 2013, afl. 12, (817) 819-820.

⁷⁹ Cass. 22 november 1988, *Arr.Cass.* 1988-89, 355.

feitelijke omstandigheden⁸⁰ of de gevolgen⁸¹ die de dader had moeten voorzien (de veroorzaakte schade⁸², de aantasting van de lichamelijke integriteit⁸³, de aanzienlijke nasleep voor het slachtoffer⁸⁴...).⁸⁵

Gelet op de zwaarwichtigheid van de feiten, kan de strafrechter de veroorzaakte verstoring van de openbare orde en het gevaar voor de samenleving inschatten.⁸⁶

19. Het criterium van de ernst van de feiten wordt door de wetgever vaak reeds in rekening gebracht bij het vastleggen van de wettelijke voorwaarden voor het opleggen van alternatieve straffen (zoals de straf onder elektronisch toezicht⁸⁷, de werkstraf of de autonome probatiestraf)⁸⁸ of modaliteiten (zoals de opschorting van de uitspraak van de veroordeling of het uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf).⁸⁹ Enkel bepaalde misdrijven zullen daarvoor in aanmerking komen.

1.2 De persoonlijkheid van de dader

20. Naast de ernst van de feiten mag de rechter ook rekening houden met de persoon van de dader.⁹⁰ Hieronder vallen onder meer zijn karaktereigenschappen⁹¹, de drijfveer achter het misdrijf⁹², het sociale milieu van de dader, de reclasseringsmogelijkheden en een eventuele verslavingsproblematiek.⁹³

Ook de houding van de dader tijdens het proces en de terechtzitting kan worden verdisconteerd, zonder daarbij de wijze van verdediging te sanctioneren.⁹⁴ Zo kan het gedrag van de beklaagde tegenover getuigen, slachtoffers en andere partijen in rekening worden gebracht,⁹⁵ zoals

⁸⁰ Cass. 14 december 1988, *Arr.Cass.* 1988-89, 466.

⁸¹ Cass. 2 maart 1988, *Arr.Cass.* 1988-89, 853.

⁸² Cass. 14 december 1988, *Arr.Cass.* 1988-89, 466; Cass. 10 april 1972, *Arr.Cass.* 1972, 742.

⁸³ Cass. 21 september 1994, *Arr.Cass.* 1994, 766.

⁸⁴ Cass. 18 maart 1998, *Arr.Cass.* 1998, 333.

⁸⁵ S. RAATS, *Consistente straftoemeting*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 248-249; F. VAN VOLSEM, "De straftoemeting in geval van een ontkennende maar schuldige beklaagde", *RABG* 2013, afl. 12, (817) 819.

⁸⁶ F. VAN VOLSEM, "De straftoemeting in geval van een ontkennende maar schuldige beklaagde", *RABG* 2013, afl. 12, (817) 819.

⁸⁷ In tegenstelling tot bij de werkstraf en de autonome probatiestraf, is de straf onder elektronisch toezicht niet uitgesloten voor misdaden die, indien ze niet in wanbedrijven werden omgezet, strafbaar zouden zijn met een maximumstraf van meer dan twintig jaar opsluiting. Zie hierover: J. DE HERDT, "Bijzonder strafrecht en straftoemeting na de Potpourri II-wet", *NC* 2016, afl. 3, (189) 199.

⁸⁸ Art. 37ter, §1 Sw.; Art. 37quinquies, §1 Sw.; Art. 37octies, §1 Sw.

⁸⁹ Art. 3, eerste lid Probatiwet; Art. 8, §1, eerste lid Probatiwet; L. CLAES, "De weigering van de opschorting van de uitspraak van veroordeling herbekeken" (noot onder Cass. 8 mei 2018), *NC* 2018, (491) 496.

⁹⁰ J. ROZIE en C. VAN DEUREN, "De motivering van de straf en strafmaat: een onderzoek naar de toepassing ervan in de praktijk. Komt de huidige motiveringspraktijk tegemoet aan de door de strafwetgever vooropgestelde doelstellingen?", *NC* 2012, (131) 142.

⁹¹ Cass. 5 oktober 1988, *Arr.Cass.* 1988-89, 140.

⁹² Cass. 14 december 1988, *Arr.Cass.* 1988-89, 464.

⁹³ S. RAATS, "De motiveringsverplichting als waarborg tegen rechterlijke willekeur", *NC* 2011, (230) 233.

⁹⁴ Cass. 29 januari 2008, *Arr.Cass.* 2008, 263; Cass. 3 maart 1999, *Arr.Cass.* 1999, 305; Cass. 24 februari 1999, *Arr.Cass.* 1999, 275; Cass. 29 april 1997, *JLMB* 1998, 667, noot F. KUTY; Cass. 18 januari 1994, *Arr.Cass.* 1994, 64; Cass. 6 maart 1990, *Arr.Cass.* 1989-90, 887; Cass. 10 februari 1988, *Arr.Cass.* 1987-88, 755; Cass. 27 februari 1985, *Arr.Cass.* 1984-85, 878; F. VAN VOLSEM, "De straftoemeting in geval van een ontkennende maar schuldige beklaagde", *RABG* 2013, afl. 12, (817) 822-826; S. RAATS, "De motiveringsverplichting als waarborg tegen rechterlijke willekeur", *NC* 2011, (230) 233; F. KUTY, "Le principe général de la liberté d'organisation de la défense et la motivation des peines" (noot onder Cass. 29 april 1997), *JLMB* 1998, (667) 670.

⁹⁵ Cass. 22 mei 2012, *Arr.Cass.* 2012, 1351; Cass. 11 juni 2008, *Arr.Cass.* 2008, 1519; Cass. 20 oktober 2004, *Arr.Cass.* 2004, 1641; Cass. 16 juni 2004, *Arr.Cass.* 2004, 1092; Cass. 23 maart 2004, *RW* 2004-05, afl. 20, 790, noot F. VANNESTE; Cass.

negatieve uitlatingen of attitudes.⁹⁶ Daarnaast kunnen ook het gerealiseerde herstel⁹⁷ en de vele spijtbetuigingen⁹⁸ van de beklaagde een rol spelen bij de straftoemingsbeslissing van de strafrechter.⁹⁹ Dergelijke informatie laat immers iets blijken over de persoonlijkheid van de beklaagde, zodat de strafrechter er rekening met kan houden.¹⁰⁰

21. Het in rekening brengen van de persoonlijkheid van de dader bij de straftoemeting kan dus zowel in diens voordeel als nadeel spelen. Het doel daarbij is voornamelijk de gevaarlijkheid van de dader in te schatten¹⁰¹ en zo het recidiverisico te bepalen.¹⁰² Om de persoonlijkheid van de beklaagde te kunnen inschatten, is de rechter hoofdzakelijk aangewezen op het voorliggende strafdossier en de informatie door de verdediging aangebracht.¹⁰³ Zo kan de rechter een aantal afleidingen maken over de persoon van de dader uit de voorliggende feiten of het gerechtelijk verleden van de dader.¹⁰⁴ Ook maatschappelijke enquêtes of voorlichtingsrapporten kunnen een beeld scheppen over de persoonlijkheid van de dader.

22. Het gerechtelijk verleden van de dader, of het ontbreken daarvan, vormt dus een belangrijk persoonsgebonden criterium.¹⁰⁵ Zo kan de straf worden gesteund op de noodzaak om de beklaagde aan te sporen tot een zin voor verantwoordelijkheid, gelet op het gebrek aan een bereidheid om zich te beteren.¹⁰⁶ Uit het strafrechtelijk verleden kan blijken dat de beklaagde geen lering heeft getrokken uit eerdere veroordelingen,¹⁰⁷ dat hij zich niet kan houden aan opgelegde voorwaarden of dat hij koppig blijft volharden in zijn gedragingen.¹⁰⁸ Daarentegen kan ook rekening worden gehouden met de inspanningen die de beklaagde leverde om zich in regel te stellen.¹⁰⁹ De rechter mag bij de beoordeling van het gerechtelijk verleden acht slaan

10 september 2002, *Arr.Cass.* 2002, 1783; *Cass.* 19 mei 1999, *Arr.Cass.* 1999, 692; F. VAN VOLSEM, “De straftoemeting in geval van een ontkennende maar schuldige beklaagde”, *RABG* 2013, afl. 12, (817) 825-826.

⁹⁶ F. VAN VOLSEM, “De straftoemeting in geval van een ontkennende maar schuldige beklaagde”, *RABG* 2013, afl. 12, (817) 822; M. VAN DE KERCHOVE, “La motivation des peines et la pluralité de leurs objectifs”, *Rev.dr.pén.* 2006, afl. 12, (1039) 1059 en 1061; L. ARNOU, “Het schuldbesef in de motivering van de strafmaat en de rechten van verdediging”, *NC* 2015, afl. 3, (192) 193.

⁹⁷ Luik 29 oktober 2003, *JDSC* 2005, 224; *Corr.* Antwerpen 26 maart 2018, www.arrestendatabank.be; *Corr.* West-Vlaanderen (afd. Brugge) 7 februari 2018, www.arrestendatabank.be.

⁹⁸ *Corr.* Brussel 16 maart 2006, *Rev.dr.étr.* 2006, afl. 137, 50.

⁹⁹ L. CLAES, “De weigering van de opschorting van de uitspraak van veroordeling herbekeken” (noot onder *Cass.* 8 mei 2018), *NC* 2018, (491) 494.

¹⁰⁰ L. ARNOU, “Het schuldbesef in de motivering van de strafmaat en de rechten van verdediging”, *NC* 2015, afl. 3, (192) 193.

¹⁰¹ H. WERMINK, J.W. DE KEIJSER en P.M. SCHUYT, “Verschillen in straftoemeting in soortgelijke zaken. Een kwantitatief onderzoek naar de rol van specifieke kenmerken van de dader”, *NJB* 2012, (647) 726.

¹⁰² S. RAATS, *Consistente straftoemeting*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 248-249.

¹⁰³ P. HOET, “Het vermoeden van onschuld en het gebrek aan schuldinzicht bij de straftoemeting”, *Actua Leges* 2019/21.

¹⁰⁴ *Ibid.*

¹⁰⁵ J. ROZIE en C. VAN DEUREN, “De motivering van de straf en strafmaat: een onderzoek naar de toepassing ervan in de praktijk. Komt de huidige motiveringspraktijk tegemoet aan de door de strafwetgever vooropgestelde doelstellingen?”, *NC* 2012, (131) 141-142; F. VAN VOLSEM, “De straftoemeting in geval van een ontkennende maar schuldige beklaagde”, *RABG* 2013, afl. 12, (817) 820.

¹⁰⁶ *Cass.* 26 november 1997, *Arr.Cass.* 1997, 1221; J. DU JARDIN, “Motivering van vonnissen en arresten in strafzaken”, *Comm.Straf.* 2008, afl. 59, (165) 172-173.

¹⁰⁷ *Cass.* 16 januari 1990, *Arr.Cass.* 1989-90, 647; M. VAN DE KERCHOVE, “La motivation des peines et la pluralité de leurs objectifs”, *Rev.dr.pén.* 2006, afl. 12, (1039) 1058; S. VANDROMME, “Werkstraf”, *Comm.Straf.* 2004, afl. 46, (193) 218-219.

¹⁰⁸ *Cass.* 5 oktober 1988, *Arr.Cass.* 1988-89, 140.

¹⁰⁹ *Corr.* Gent 27 september 1994, *TMR* 1995, 346.

op alle aanvullende inlichtingen die aan de tegenspraak van de partijen werden onderworpen en die licht kunnen werpen op de persoonlijkheid van de beklaagde.¹¹⁰

Ook de wetgever achtte het opportuun om het gerechtelijk verleden in aanmerking te nemen bij de straftoemeting. Wanneer iemand een misdrijf pleegt na een eerdere veroordeling die in kracht van gewijsde is getreden, is er mogelijks sprake van wettelijke herhaling.¹¹¹ Dit is een persoonlijke omstandigheid die de straf kan verzwaren tot boven het wettelijke maximum.¹¹² Daarnaast kan het hebben van een strafrechtelijk verleden ook gevolgen hebben voor het verkrijgen van bestraffingsmodaliteiten.¹¹³ De opschorting van de uitspraak van de veroordeling en het uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf kunnen slechts worden opgelegd indien de beklaagde nog niet reeds is veroordeeld tot een bepaalde gevangenisstraf.¹¹⁴

2. Het geannoteerde arrest

23. In het geannoteerde arrest bevestigt het Hof van Cassatie de grote vrijheid van de strafrechter in de fase van de straftoemeting. Zo kan de strafrechter op basis van de concrete gegevens van de zaak nagaan of het opleggen van bepaalde straffen of modaliteiten wel opportuun is, ondanks dat aan alle wettelijke voorwaarden voor een werkstraf, autonome probatiestraf of uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf is voldaan.¹¹⁵ De strafrechter die weigert een dergelijke straf of modaliteit op te leggen, stelt dus niet dat dit wettelijk onmogelijk zou zijn, maar wel dat deze gelet op de concrete omstandigheden niet geschikt zijn.

24. Ook in het bestreden vonnis achtte de rechter het opleggen van een werkstraf, autonome probatiestraf of uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf niet opportuun. Hierbij werd voornamelijk rekening gehouden met de ernst van de feiten en het strafrechtelijk verleden van de dader. Zo werd de beklaagde reeds meermaals veroordeeld voor gelijkaardige feiten. Hieruit werd afgeleid dat de beklaagde hardleers was. Hij had dus niets geleerd uit voorgaande veroordelingen en kon zich niet houden aan opgelegde voorwaarden. De onverantwoorde koppigheid waarmee de beklaagde bleef volharden in zijn gedragingen en het gebrek aan bereidheid om zich te beteren, geven inzicht in het karakter en de persoonlijkheid van de beklaagde.¹¹⁶ Bijgevolg kwam de rechter tot het besluit dat enkel een effectieve gevangenisstraf een duidelijk signaal vormt dat dergelijk gedrag niet getolereerd wordt door de maatschappij¹¹⁷

¹¹⁰ Cass. 26 maart 1997, *Arr.Cass.* 1997, 402; B. MAES, “De verantwoording van de keuze van de straf en de strafmaat” (noot onder Cass. 26 maart 1997), *R.Cass.* 1998, (208) 208.

¹¹¹ Art. 54-57bis Sw.

¹¹² H. FRANSEN, “Herhaling” in X., *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2019, (23) 52-53.

¹¹³ J. ROZIE, “Actualia omtrent de bepaling en de motivering van de straf”, *NC* 2007, (177) 181.

¹¹⁴ Art. 3, eerste lid Probatiwet; Art. 8, §1, eerste lid Probatiwet.

¹¹⁵ De redenering van het Hof kan worden doorgetrokken naar de straf onder elektronisch toezicht (art. 37ter Sw.) en de modaliteit van de opschorting van de uitspraak van de veroordeling (art. 3 Probatiwet).

¹¹⁶ Cass. 26 november 1997, *Arr.Cass.* 1997, 1221; Cass. 5 oktober 1988, *Arr.Cass.* 1988-89, 140; S. RAATS, “De motiveringsverplichting als waarborg tegen rechterlijke willekeur”, *NC* 2011, (230) 233; F. VAN VOLSEM, “De straftoemeting in geval van een ontkennende maar schuldige beklaagde”, *RABG* 2013, afl. 12, (817) 823.

¹¹⁷ Een doelstelling van de bestraffing is immers de veroordeelde tot het inzicht te brengen dat de gedragingen waaraan hij schuldig is bevonden niet worden aanvaard door de samenleving: P. HOET, “Het vermoeden van onschuld en het gebrek aan schuldinzicht bij de straftoemeting”, *Actua Leges* 2019/21.

en wordt zo getracht de beklagde tot inkeer te brengen over zijn verantwoordelijkheid in het verkeer.

Volgens het Hof van Cassatie volstaat een dergelijke motivering van de effectief opgelegde straf voor de weigering een gevraagde werkstraf, autonome probatiestraf of uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf te verlenen. Aan de negatieve motiveringsplicht werd bijgevolg voldaan.¹¹⁸ De strafrechter ging in het bestreden vonnis nog een stap verder door te stellen dat de beklagde niet in aanmerking kwam voor gunstmaatregelen zoals een werkstraf, een autonome probatiestraf of een uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf door zijn ongunstig strafregister en hardleerse houding. Hiermee antwoordde de strafrechter expliciet op de aangevoerde middelen van de beklagde.

3. De lege ferenda: de invloed van het expliciteren van de strafdoelen op de motiveringsverplichting van de rechter?

25. Recent werden verschillende parlementaire initiatieven genomen om de doelstellingen van de straf te expliciteren in het Strafwetboek.¹¹⁹ Geïnspireerd door de werkzaamheden van de Commissie Holsters¹²⁰ worden de volgende doelstellingen voorgesteld:¹²¹

- het uiting geven aan de maatschappelijke afkeuring ten aanzien van de overtreding van de strafwet;
- het bevorderen van het herstel van het maatschappelijk evenwicht en van het herstel van de door het misdrijf veroorzaakte schade;
- het bevorderen van de maatschappelijke rehabilitatie en re-integratie van de dader;
- het beschermen van de maatschappij;
- het binnen de grenzen van de wet zoeken naar een rechtvaardige proportionaliteit tussen het misdrijf en de opgelegde straf.¹²²

Zowel de retributie als de preventie worden daarbij doelbewust niet opgenomen als strafdoelen *an sich*, hoewel ze inherent zijn aan de straf.¹²³

26. De rechter zou bijgevolg bij de keuze van de straf en het bepalen van de strafmaat één of meerdere van deze doelen dienen na te streven.¹²⁴ Daarbij verdient geen enkele doelstelling de

¹¹⁸ Art. 37*quinquies*, §3, tweede lid Sw.; Art. 37*octies*, §3, tweede lid Sw.; Art. 8, §1, vierde lid Probatiwet.

¹¹⁹ Hangende wetsvoorstellen: Art. 28 Wetsvoorstel van 24 september 2019 tot invoering van een nieuw Strafwetboek – Boek 1 en Boek 2, *Parl.St.* Kamer 2019, nr. 417/001; Art. 28 Wetsvoorstel van 12 februari 2020 tot instelling van een nieuw Strafwetboek (boek 1 en 2), *Parl.St.* Kamer 2019-20, nr. 1011/001.

¹²⁰ Eindverslag Commissie “Strafuitvoeringsrechtbanken, externe rechtspositie van gedetineerden en straftoemeting”, Deel II – Straftoemeting.

¹²¹ Zie verwijzing naar het voorontwerp van de Commissie Holsters: Wetsvoorstel van 24 september 2019 tot invoering van een nieuw Strafwetboek – Boek 1 en Boek 2, *Parl.St.* Kamer 2019, nr. 417/001, (1) 110-117; Wetsvoorstel van 12 februari 2020 tot instelling van een nieuw Strafwetboek (boek 1 en 2), *Parl.St.* Kamer 2019-20, nr. 1011/001, (1) 93-98.

¹²² Art. 28, eerste lid Wetsvoorstel van 24 september 2019 tot invoering van een nieuw Strafwetboek – Boek 1 en Boek 2, *Parl.St.* Kamer 2019, nr. 417/001; Art. 28, eerste lid Wetsvoorstel van 12 februari 2020 tot instelling van een nieuw Strafwetboek (boek 1 en 2), *Parl.St.* Kamer 2019-20, nr. 1011/001.

¹²³ MvT in Eindverslag Commissie “Strafuitvoeringsrechtbanken, externe rechtspositie van gedetineerden en straftoemeting”, Deel II – Straftoemeting, (1) 24.

¹²⁴ *Ibid.*

absolute voorkeur.¹²⁵ De rechter dient de strafdoelen te selecteren met het oog op de meest gepaste reactie ten aanzien van de strafbare feiten en de persoonlijkheid van de beklaagde.¹²⁶ Door de strafdoelen te verduidelijken in de wet zou de rechter beter in staat zijn om een straf uit te spreken die aansluit bij de verwachtingen van de maatschappij.¹²⁷ Bovendien vormen de strafdoelen de morele grondslag van de bestraffing en de eerste aanknopingspunten om de relevante straftoemingsfactoren te bepalen.¹²⁸ Zij zijn dan ook onlosmakelijk verbonden met het reflectieproces van de rechter dat leidt tot een uitspraak over de straf.¹²⁹

Tot op heden kan de rechter bij het opleggen van de straf reeds rekening houden met de strafdoelen,¹³⁰ zonder dat wordt bepaald wat deze strafdoelen inhouden en zonder dat de rechter zijn keuze dient te expliciteren in zijn beslissing.¹³¹ *De lege ferenda* zou de rechter de wettelijk bepaalde doelstellingen *in overweging moeten nemen* alvorens een straf uit te spreken.¹³² Het motiveren van de strafkeuze door de expliciete vermelding van de nagestreefde strafdoelen blijkt echter geen uitdrukkelijke vereiste te zijn.¹³³ Bijgevolg rijst de vraag of het expliciteren van de strafdoelen in het Strafwetboek daadwerkelijk een invloed zal hebben op de straftoemingsbeslissing.¹³⁴

27. Met het expliciteren van de strafdoelen wordt eveneens getracht om het *ultimum remedium* karakter van de vrijheidsberovende straffen te benadrukken.¹³⁵ Een dergelijke straf zou bijgevolg enkel mogelijk moeten zijn indien de strafdoelen niet kunnen worden bereikt met een andere straf of maatregel.¹³⁶ De Commissie Holsters stelde naast het verduidelijken van de strafdoelen dan ook voor om de motiveringsverplichting in artikel 195 Sv. te wijzigen.¹³⁷ Telkens wanneer de strafrechter een vrijheidsbenemende straf uitspreekt, zou hij specifiek dienen aan te geven waarom niet voor een andere straf wordt geopteerd.¹³⁸ Dit doet enigszins denken aan de hierboven besproken negatieve motiveringsplicht bij de weigering bepaalde straffen of bestraffingsmodaliteiten op te leggen of te verlenen. Eén van de doelstellingen daarvan vormt immers ook het benadrukken van het *ultimum remedium* karakter van de

¹²⁵ Wetsvoorstel van 24 september 2019 tot invoering van een nieuw Strafwetboek – Boek 1 en Boek 2, *Parl.St.* Kamer 2019, nr. 417/001, (1) 111; Wetsvoorstel van 12 februari 2020 tot instelling van een nieuw Strafwetboek (boek 1 en 2), *Parl.St.* Kamer 2019-20, nr. 1011/001, (1) 94.

¹²⁶ *Ibid.*

¹²⁷ MvT in Eindverslag Commissie “Strafuitvoeringsrechtbanken, externe rechtspositie van gedetineerden en straftoemeting”, Deel II – Straftoemeting, (1) 22.

¹²⁸ S. RAATS, *Consistente straftoemeting*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 167.

¹²⁹ MvT in Eindverslag Commissie “Strafuitvoeringsrechtbanken, externe rechtspositie van gedetineerden en straftoemeting”, Deel II – Straftoemeting, (1) 22.

¹³⁰ Cass. 5 juni 2007, *Arr.Cass.* 2007, afl. 6-7-8, 1245.

¹³¹ S. RAATS, *Consistente straftoemeting*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 169.

¹³² Art. 28, tweede lid Wetsvoorstel van 24 september 2019 tot invoering van een nieuw Strafwetboek – Boek 1 en Boek 2, *Parl.St.* Kamer 2019, nr. 417/001; Art. 28, tweede lid Wetsvoorstel van 12 februari 2020 tot instelling van een nieuw Strafwetboek (boek 1 en 2), *Parl.St.* Kamer 2019-20, nr. 1011/001.

¹³³ E. GILBERT, “De vergelding voorbij? Een theoretische reflectie over het geïndividualiseerde en niet-vergeldende karakter van de ‘nieuwe’ straf”, *Panopticon* 2017, (309) 310.

¹³⁴ *Ibid.*, 311-312.

¹³⁵ MvT in Eindverslag Commissie “Strafuitvoeringsrechtbanken, externe rechtspositie van gedetineerden en straftoemeting”, Deel II – Straftoemeting, (1) 5.

¹³⁶ Art. 28, derde lid Wetsvoorstel van 24 september 2019 tot invoering van een nieuw Strafwetboek – Boek 1 en Boek 2, *Parl.St.* Kamer 2019, nr. 417/001; Art. 28, derde lid Wetsvoorstel van 12 februari 2020 tot instelling van een nieuw Strafwetboek (boek 1 en 2), *Parl.St.* Kamer 2019-20, nr. 1011/001.

¹³⁷ MvT in Eindverslag Commissie “Strafuitvoeringsrechtbanken, externe rechtspositie van gedetineerden en straftoemeting”, Deel II – Straftoemeting, (1) 44.

¹³⁸ *Ibid.*

gevangenisstraf.¹³⁹ Bijgevolg zou een gelijkaardige discussie kunnen ontstaan met betrekking tot het al dan niet volstaan van een impliciete motivering. Door te motiveren waarom de vrijheidsberovende straf wordt opgelegd, zal meestal ook blijken waarom een andere straf niet opportuun wordt geacht.

De verplichte motivering bij het uitspreken van een vrijheidsstraf zou er wel toe kunnen leiden dat de strafeolen steeds vaker een deel beginnen uitmaken van de straftoemingsbeslissing.¹⁴⁰ Niettemin werd een dergelijke motiveringsplicht niet overgenomen in de recente parlementaire initiatieven. Het louter opsommen van de strafdoelen in het Strafwetboek, zonder daaraan enige consequentie te koppelen en zonder enige houvast te bieden met betrekking tot de wenselijkheid van de keuze,¹⁴¹ lijkt dan ook weinig invloed te zullen hebben op de straftoemingsbeslissing en de motivering daarvan. De rechter zal daardoor enkel meer bewust worden van zijn keuze.¹⁴²

IV. Besluit

28. Het Hof van Cassatie neemt in het geannoteerde arrest duidelijk standpunt in in de huidige discussie omtrent de draagwijdte van de negatieve motiveringsplicht. Zo houdt de motiveringsplicht bij de weigering om bepaalde straffen of modaliteiten te verlenen volgens het Hof geen autonome verplichting in. De motivering van de effectief opgelegde straf kan bijgevolg volstaan. Hiervoor is uiteraard vereist dat de effectief opgelegde straf zelf afdoende gemotiveerd is. De strafrechter geniet van een grote vrijheid bij het bepalen van de straftoemingscriteria. De hangende wetsvoorstellen tot het expliciteren van de strafdoelen in het Strafwetboek lijken de rechter daarbij enkel meer bewust te maken van zijn keuze, zonder diens vrijheid met betrekking tot de op te leggen straf en strafmaat te limiteren.

29. De controle door het Hof van Cassatie op de naleving van de motiveringsplicht is erg beperkt. Vage motiveringen en het gebruik van algemene bewoordingen kunnen hierdoor dan ook overeind blijven.¹⁴³ Bijgevolg rijst de vraag of de doelstellingen die de motiveringsplicht nastreeft nog wel worden bereikt en of de negatieve motiveringsplicht nog wel een nut dient.

Dit is volgens het Hof van Cassatie zeker het geval. De nadruk wordt gelegd op de beklaagde die begrijpt waarom hij tot één of meerdere straffen wordt veroordeeld en daarom ook weet waarom hij niet wordt veroordeeld tot een andere straf of modaliteit. Het beter inzicht verschaffen in de bestraffing vormt dan ook één van de doelstellingen van de motiveringsplicht. Om dit te verwezenlijken is het aangewezen dat de strafrechter zich laat leiden door het verzoek en de conclusies van de beklaagde of andere partijen. De rechter zal hierdoor meer houvast hebben bij het opstellen van de motivering, waardoor ook de overige doelstellingen van de

¹³⁹ D. DE WOLF, “Twee nieuwerwetse sancties in het Strafwetboek: de invoering van de probatie en het elektronisch toezicht als autonome straffen”, *RW* 2014-15, afl. 28, (1082) 1083; E. BAEYENS, “De motivering van de weigering van werkstraf: retour aux principes” (noot onder Cass. 24 september 2008), *T.Strafr.* 2009, afl. 6, (308) 308; S. VANDROMME, “Werkstraf”, *Comm.Strafr.* 2004, afl. 46, (193) 218-219.

¹⁴⁰ J. ROZIE, “Naar de vrijheidsstraf als *ultimum remedium*: een weg bezaaid met wolfijzers en schietgeweren”, *NC* 2015, afl. 1, (1) 11.

¹⁴¹ S. RAATS, *Consistente straftoemeting*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 176.

¹⁴² *Ibid.*

¹⁴³ J. ROZIE en C. VAN DEUREN, “De motivering van de straf en strafmaat: een onderzoek naar de toepassing ervan in de praktijk. Komt de huidige motiveringspraktijk tegemoet aan de door de strafwetgever vooropgestelde doelstellingen?”, *NC* 2012, (131) 148-149.

motiveringsplicht beter bereikt zullen worden. Een weloverwogen straftoemeting waarbij de
beklaagde weet waarom hij werd veroordeeld tot een bepaalde straf zal hopelijk dan ook steeds
meer de norm worden.

Maartje Verdickt
Aspirant-onderzoeker Universiteit Antwerpen